Paikallinen turvallisuussuunnittelu

Prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa

Tämä julkaisu on tarkoitettu erityisesti Sinulle, joka osallistut paikalliseen, seudulliseen tai maakunnalliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 3
2. Turvallisuussuunnittelu 5
3. Turvallisuussuunnitteluprosessi 10
   - 3.1 Yhteistyön osapuolet ja organisointi .. 11
   - 3.2 Nykytilan analyysi 16
   - 3.3 Turvallisuustyön kohteiden valinta 20
   - 3.4 Turvallisuussuunnitelman laadinta 25
   - 3.5 Turvallisuussuunnitelman toteutus ja seuranta 28
   - 3.6 Turvallisuussuunnittelun arviointi 31
4. Lisätietoa ja linkkejä 37

1. Johdanto

Tämän julkaisun tavoitteena on tukea laajassa yhteistyössä toteutettua turvallisuussuunnittelua. Julkaisun keskeisenä kohderyhmänä ovat kaikki paikalliseen, seudulliseen tai maakunnalliseen turvallisuussuunnittelutyöhön osallistuvat. Erityisesti sen toivotaan olevan hyödyllinen perehdytysmateriaali työhön uutena mukaan tuleville henkilöille.

Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Paikallisen turvallisuussuunnitelman kautta turvallisuuden parantaminen kytkeytyy osaksi kunnan johtamista, strategiatyötä ja resurssien kohdentamista. Turvallisuussuunnitelmalla ohjataan konkreettisia toimia, joita osallistuvat tahot toteuttavat yhteistyössä tai osana omaa toimintaansa. Tehokasta turvallisuussuunnittelua toteutetaan viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän välisenä laajana yhteistyönä. Pienimuotoisemmalla yhteistyöllä voidaan keskittyä rajatumpaan kokonaisuuteen, kuten esimerkiksi väkivallan vähentämiseen.

Kunnan toiminnasta merkittävä osa on sellaista, joka vaikuttaa turvallisuuteen. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi maankäytönsuunnittelu, sosiaali- ja terveystoimi, tekninen toimi, päivähoito, nuorisotoimi, opetus- ja kulttuuritoimi.

Turvallisuussuunnittelua kuvataan tässä julkaisussa prosessimaisesti etenevänä kokonaisuutena. Näin prosessin vaiheet ovat selkeästi kaikkien tiedossa. Prosessin kuvaus varmistaa myös sen vaiheiden linkittymisen toisiinsa. Turvallisuussuunnitteluun sisältyy hyvin laajasti erilaisia turvallisuusteemoja. Koska turvallisuusteemat ja niiden merkitys vaihtelevat alueittain, tässä julkaisussa esitellään eri teemoja vain prosessia kuvaavien esimerkkien muodossa.

Turvallisuusteemoihin keskittyviin hyviin käytäntöihin voi tutustua mm. www.turvallisuussuunnittelu.fi -verkkosivuilla tai sisäisen turvallisuuden ohjelman julkaisuissa.

Tämän oppaan on valmistellut kansallisen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryh-

män alainen työryhmä, johon ovat osallistuneet erikoissuunnittelija Markus Alanko oikeusministeriöstä/rikoksentorjuntaneuvoston sihteeristöstä (pj, toim.), suunnittelija Brita Somerkoski Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta ja varautumiskoordinaattori Ilona Hatakka Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöstä. Työryhmä kiittää oppaan valmisteluun osallistuneita. Paikallisen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä käsitteli ja hyväksyi tämän julkaisun kokouksessaan 12.5.2014.

Turvallisuussuunnittelun määritelmä: *Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnittelua toteutetaan yhteistyössä. Tämän tuloksena syntyy turvallisuussuunnitelma, joka on kuvaus konkreettisista tavoitteista ja toimenpiteistä, joilla parannetaan alueella asuvien ihmisten ja alueen turvallisuutta.*

Turvallisuussuunnitelmassa pyritään ottaa huomioon kaikki kunnan turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja tehtävä työ. Näin vältetään eri suunnitelmien päällekkäisyyksiä ja eri suunnitelmien vastuutahot saavat tietoa toistensa työstä. Turvallisuussuunnittelulla varmistetaan myös tehtävän turvallisuustyön seuranta. Työn lähtökohtana tulee aina olla paikallisuus ja paikalliset turvallisuustarpeet.

2. Turvallisuussuunnittelu

Turvallisuus käsitteenä on laajentunut viime vuosikymmenten aikana. Aiemmin turvallisuus ymmärrettiin suppeasti ja sillä tarkoitettiin lähinnä vaaran poissaolemista. Tänä päivänä turvallisuus on myös tärkeä osa hyvinvointia. Turvallisuuden tunteella on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu on yleisin paikallisen turvallisuusyhteistyön toimintamalli. Paikallinen turvallisuussuunnittelu käynnistyi vuonna 1999 valtioneuvoston periaatepäätöksellä Turvallisuustalkoot. Ensimmäiset suunnitelmat painottuivat vahvasti rikoksentorjuntaan. Seuraava merkittävä askel paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittämisessä otettiin vuonna 2006, jolloin erityisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman myötä turvallisuussuunnitelmien sisältöä lähdettiin laajentamaan ja turvallisuussuunnitteluprosessia selkeyttämään.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, tapaturmista, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä tai muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta. Tämä määritelmä nostaa kunnan johdon sekä eri hallintokunnat ja toimialat turvallisuustyön keskiöön. Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimeenpannaan osana eri hallinnonalojen toiminnan ja talouden suunnittelua ja tulosohjausta sekä alueellisessa ja paikallisessa sisäisen turvallisuuden yhteistyössä ja turvallisuussuunnittelussa.

Paikallistasolla tehtävä turvallisuussuunnittelu on myös osa kokonaisturvallisuutta. Kokonaisturvallisuus tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista, jossa myös järjestöt ja asukkaat nähdään aktiivisena toimijana. Osana tätä työtä varmistetaan myös, että kunnalla on ajan tasalla oleva valmiussuunnitelma. Useimmissa kunnissa jatkuvuudenhallintaan (varautuminen ja valmiussuunnittelu) osallistuu samoja tahoja kuin turvallisuussuunnitteluun.

Kunnat ovat erilaisia, niiden turvallisuustilanne, haasteet ja kehittämistarpeet vaihtelevat. Tästä syystä on tärkeää, että jokainen kunta määrittelee turvallisuuden parantamista koskevat tavoitteet ja painopisteet oman lähtötasonsa ja erityispiirteensä huomioon ottaen sekä huolehtii suunniteltujen toimien toteutumisesta ja arvioinnista. Turvallisuussuunnittelun lähtökohtana ovat paikallisesti tunnistetut turvallisuusongelmat ja niihin puuttuminen suunnitelmallisesti. Paikallista turvallisuussuunnittelua ohjaavat kaupungin / kunnan johto, jonka lisäksi turvallisuusviranomaiset (esim. poliisi ja pelastustoimi) muodostavat kiinteän osan suunnittelun johto- ja ohjausprosessia. Turvallisuustyön tuloksellisuuden kannalta on olennaista keskittyä kerrallaan rajattuun määrään keskeisiä seikkoja ja niiden parantamiseen.

Yhteisen työn kohdentamisessa turvallisuussuunnittelu on oiva väline ohjata toimintaa. Turvallisuusviranomaisten ja kuntien toimijoiden tehtävistä voi lukea lisää liitteestä 1.

Turvallisuussuunnitelman integrointi kunnan päätöksentekoon

Turvallisuussuunnittelu tukee kunnan tulostavoitteita sekä kunnan elinkeinotoiminnan ja elinympäristön kehittämistä. Kunnassa turvallisuustyön tarkoituksena on toimintojen jatkuvuuden turvaaminen sekä turvallinen elinympäristö ja sen ylläpito. Turvallisuussuunnittelu linkittää turvallisuustyön myös kunnan varautumiseen ja valmiussuunnitteluun. Tämä tarkoittaa sellaisen olotilan saavuttamista, jossa kunnan asukkaiden ja kunnan alueella toimivien yritysten ja yhteisöjen sekä kunnan oman toiminnan turvallisuusriskit ovat pienimmillään ja ilkivallan ja rikollisuuden, tapaturmien sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja häiriötilanteisiin varautuminen on tehokasta.

Päätöksenteon näkökulmasta kunnan turvallisuuden hallinnan lähtökohta on toimijoiden roolien ja vastuusuhteiden määritteleminen. Toimihenkilöiden lisäksi turvallisuustyöhön kannattaa tietoisesti sitouttaa kunnan luottamusjohto, koska jokainen kunnanvaltuutettu vaikuttaa kuntalaisten turvallisuuteen osallistumalla kuntaa koskevaan päätöksentekoon. Luottamusjohdon tietoinen rooli turvallisuus-

työssä ja varautumisessa tulee näkyviin muun muassa resurssijohtamisessa, kuten talousarvion hyväksymisessä sekä voimavarapäätöksissä.

Sähköinen hyvinvointikertomus

Sähköinen hyvinvointikertomus on hyvinvointitiedolla johtamista ja päätöksentekoa tukeva työväline kunnille. Suomen Kuntaliitto on asettanut tavoitteeksi, että sähköinen hyvinvointikertomus otetaan käyttöön kaikissa kunnissa. Kun kunta päättää ottaa sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöön, on hyvä pohtia miten turvallisuussuunnittelu ja sähköinen hyvinvointikertomus saadaan tukemaan toinen toisiaan.

Hyvinvointikertomus on tärkeä osa kunnan strategista toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Kunnissa toteuttavat asiat on kuvattu kuntastrategiassa, joihin puolestaan toiminnan ja talouden suunnitelma perustuu. Hyvinvointikertomus täsmentää kuntastrategian ja toiminnan ja talouden suunnitelman hyvinvoinnin edistämistä koskevia näkökulmia. Siinä voidaan kuvata tarkemmin kunnan toiminnan painopistealueet, kehittämiskohteet, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit sekä arviointimittarit, joilla toiminnan tuloksia seurataan. Sähköistä hyvinvointikertomusta täydentävät tarvittaessa eri osa-alueiden ohjelmat ja suunnitelmat.

On erityisen tärkeää, että turvallisuussuunnitelman päätökset saadaan osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia. Näin varmistetaan niiden toteutuminen.

Turvallisuussuunnitelman toimeenpanon kannalta on erittäin tärkeää, että siinä päätetyt asiat liitetään osaksi työhön osallistuvien viranomaisten ja muiden tahojen toimintasuunnitelmia ja strategioita. Vähintäänkin turvallisuussuunnittelussa tehtävä nykytilan ja toimintaympäristön kartoitus hyötyy sähköisen hyvinvointikertomuksen turvallisuuteen liittyvistä indikaattoreista. Turvallisuussuunnitelman liittäminen osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta olisi siten mahdollisuus ja keino liittää turvallisuusasiat osaksi kunnan strategiaa, toiminnan ja talouden suunnitteluja ja päätöksentekoa. Tämä lisäisi myös mahdollisuuksia resurssien kohdentamiseksi turvallisuuden kannalta tärkeisiin kohteisiin.

Turvallisuustyön pitkäjänteisyyden varmistaminen

Osa paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteista on yksinkertaisia ja nopeasti saavutettavia. Yksinkertaisten tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista jo lyhyellä aikavälillä, mutta keskeisiä turvallisuushaasteita ei välttämättä kuitenkaan voida ratkaista lyhyellä aikavälillä. Kunnissa on tiedostettu, että turvallisuusongelmia ei poisteta eikä edes ratkaisevasti vähennetä kertatoimin, vaan valtuustokauden ylittävät tavoitteet ja toimenpiteet vaativat pitkäjännitteisyyttä, ja tulokset saattavat näkyä vasta vuosien kuluttua. Useat pitkän aikavälin turvallisuusnäkökulmat on huomioitu kunnan erillisissä toimintaohjelmissa tai strategioissa. Tällöin niitä ei ole enää tarpeen käsitellä kattavasti turvallisuussuunnittelussa vaan riittää, että turvallisuussuunnitelmassa viitataan ohjelmiin tai strategioihin, joissa asiaa käsitellään.

Paikallisen turvallisuussuunnittelun yksi keskeinen tavoite on tehostaa ennalta ehkäisevää työtä niin, että rikoksia, häiriöitä, onnettomuuksia ja tapaturmia tapahtuu vähemmän ja ihmisten turvallisuus sekä turvallisuuden tunne paranevat. Ennalta ehkäisevän työn haasteellisuutta lisää se, että ennalta ehkäisevät toimet ovat usein toisen toimijan vastuulla kuin korjaavat toimet. Lisäksi ennalta ehkäisevän työn hyödyt näkyvät usein vasta pidemmän ajan kuluttua. Syrjäytymisen ehkäisy ja turvallinen yhdyskuntasuunnittelu ovat esimerkkejä pitkäjänteisestä turvallisuustyöstä, joiden tulokset näkyvät usein vasta vuosien kuluttua. Pitkäkestoiseen turvallisuustyöhön kohdistuvat toimenpiteen aiheuttavat välittömiä kustannuksia kunnalle, mutta maksavat itsensä monin verroin takaisin.

Turvallisuussuunnittelun tulisi:

- Heijastaa paikallisia prioriteetteja – sitä mikä kunnassa koetaan tärkeäksi
- Perustua tarkkaan ja ajankohtaiseen tietoon
- Tavoittaa laaja tuki kattavan organisaatioiden ja asukkaiden osallistamisen kautta
- Ottaa huomioon erityisen haavoittuvassa asemassa olevat vähemmistö- ja erityisryhmät
- Pyrkiä lisäämään turvallisuuden tunnetta
- Muodostaa oleellinen osa päätöksentekoa ja toiminnan arviointia

Esimerkki turvallisuussuunnitteluorganisaatiosta

Turvallisuussuunnitteluorganisaatio vaihtelee kuntakoon ja kattavuuden mukaan. Pienemmät teemakohtaiset ryhmät mahdollistavan sen, ettei ohjausryhmän koko kasva liian suureksi. Kaikkien ei tarvitse ottaa aktiivisesti osaa kaikkiin turvallisuussuunnitelman alaisiin toimiin. Alla oleva kaavio on yksi esimerkki kunnallisen turvallisuussuunnittelun rakenteesta. Seudullisessa turvallisuussuunnittelussa esimerkiksi teemakohtaisissa ryhmissä korostuvat myös kuntakohtaiset painotukset.

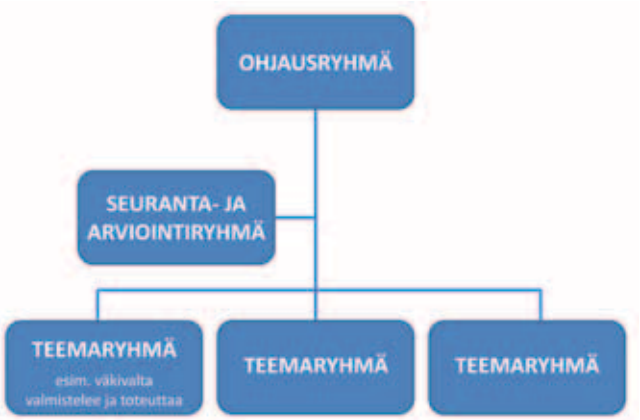

3. Turvallisuussuunnitteluprosessi

Turvallisuussuunnittelu kuvataan tässä prosessimaisesti etenevänä kokonaisuutena. Prosessin kuvaus varmistaa suunnittelun eri osa-alueiden ja vaiheiden linkittymisen toisiinsa. Prosessimainen tarkastelutapa on tärkeää yhteistyön toimivuuden kannalta, mutta myös turvallisuussuunnittelun avoimuuden lisäämiseksi. Avoimuuden lisäämisen tavoitteena on varmistaa paikallistason mahdollisimman laaja sitoutuminen sekä paikallistason toimintaympäristön analyysiin ja riskianalyysiin, että näiden pohjalta tehtyihin päätöksiin.

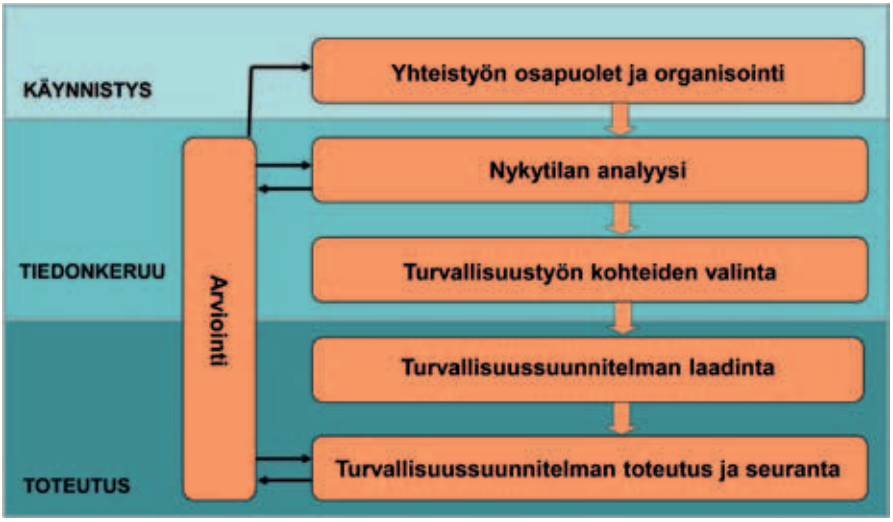

Yleisempiä ongelmia ovat resurssien riittämättömyys, asenteet ja vanhat työtavat. Pahimmillaan tämä johtaa tilanteeseen, jossa pääosa resursseista kohdistetaan korjaaviin toimiin akuuttien ongelmien ratkaisemiseen sen sijaan, että vähennetään ongelmien määrää jatkossa. Resurssien rajallisuudesta johtuen turvallisuussuunnittelun tulee olla kokonaisuudessaan mahdollisimman

hallittu prosessi, jossa sen osat tukevat toisiaan ja johtavat luontevasti seuraavaan prosessin vaiheeseen.

3.1 Yhteistyön osapuolet ja organisointi

Yhteistyön tärkeys turvallisuussuunnittelussa tulee selkeästi esille tarkasteltaessa nykyisiä valtiollisia ja kunnallisia palvelujärjestelmiä. Palveluiden tuottaminen on jakaantunut kasvavalle tuottajajoukolle ja tämän seurauksena yksittäisen tahon tai sektorin on vaikeaa yksinään saada aikaan merkittävää parannusta esimerkiksi turvallisuusteemoihin liittyen. Tästä pirstoutumisesta voi seurata mm. resurssien tuhlausta, vastuualueiden päällekkäisyyksiä ja kiistoja toiminta-alueista. Turvallisuussuunnittelu on parhaimmillaan tehokas keino saavuttaa ratkaisuja ongelmiin, joita mikään taho yksin ei voi ratkaista.

Turvallisuussuunnitteluun tulee saada mukaan kaikki ne paikalliset toimijat, joiden työpanosta tarvitaan turvallisuusongelmiin ja -ilmiöihin vaikuttamiseksi riippumatta siitä, ovatko ne viranomaistoimijoita, järjestöjen edustajia tai elinkeinoelämän edustajia. Tarkoituksenmukaista on hyödyntää sekä olemassa olevia yhteistyörakenteita, mutta luoda myös uusia kumppanuuksia niin, että ne tulevat pysyväksi osaksi turvallisuussuunnittelua.

Onkin monia hyviä syitä panostaa turvallisuusyhteistyöhön:

- Tehostuneen koordinaation avulla vältetään turhaa päällekkäisyyttä, sekaannusta ja resurssien tuhlausta.
- Palveluiden laatua ja kustannustehokkuutta voidaan parantaa merkittävästi organisaatioiden välisellä yhteistyöllä.
- Yhteistyöllä saadaan sekä yksityisen sektorin että kansalaisyhteiskunnan tietotaito ja kokemus paikallisen turvallisuustyön käyttöön.
- Yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden jakaa tietoa ja oppia muilta, mikä johtaa parhaimmillaan entistä luovempiin ongelmanratkaisuihin.

Toimiva ja tehokas yhteistyö edellyttää selkeää vastuunmäärittelyä. Perinteinen ratkaisu on, että turvallisuussuunnittelusta vastaa ja sitä johtaa paikallistasolla ryhmä, johon kuuluvat kunnan johto sekä poliisin ja pelastustoimen edustaja. Ryhmä valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Puheenjohtajuus voi myös olla kiertävä, mikäli niin sovitaan. Ryhmä johtaa toimintaa ja päättää yhteisistä tavoitteista, yh-

teistyön organisoimisesta ja sen toteuttamisesta sekä tulosten seurannasta ja raportoinnista. Usein on perusteltua asettaa teemakohtaisia valmisteluryhmiä.

Turvallisuussuunnittelu ei ole ylimääräistä työtä vaan osa normaalia kaupungin tai kunnan perustyötä, jota toteutetaan laaja-alaisessa yhteistyössä sidosryhmien ja kumppaneiden kanssa.

Turvallisuussuunnittelun toimijat

Turvallisuuteen vaikuttavia toimijoita on paljon. Kunnalla on tärkeä tehtävä peruspalvelujen tuottajana. Valtion viranomaisista poliisi on näkyvin turvallisuuspalvelujen tuottaja. Poliisin tehtäviä ovat esimerkiksi ennalta estävä poliisitoiminta, yleisen järjestyksen ylläpitäminen ja rikostorjunta. Pelastustoimen keskeisiä tehtäviä ovat onnettomuuksien ennalta ehkäisy, pelastustoiminta onnettomuustilanteissa ja väestönsuojelu. Rajavartiolaitos tuottaa turvallisuuspalveluja erityisesti merialueilla ja harvaan asutuilla alueilla. Järjestöillä on merkittäviä turvallisuuteen vaikuttavia tehtäviä, kuten rikoksen uhrin saamien palvelujen tuottaminen sekä turvakotien ylläpitäminen. Monet järjestöt antavat lisäksi tietoa ja valistusta turvallisuuteen liittyvistä seikoista. Yksityisen turva-alan merkitys turvallisuuteen on suuri erityisesti asutuskeskuksissa. Toiminnan harjoittajilla ja työnantajilla on merkittävä vastuu turvallisuudesta heidän vastuulleen kuuluvassa toiminnassa ja tiloissa. Esimerkkejä toimijoista on koottu liitteeseen 1.

Järjestöt ja asukkaat

Kansalaisyhteiskuntaan kuuluvat sekä kansalaiset yksilöinä että heidän muodostamansa yhteisöt. Turvallisuussuunnittelun avulla koko yhteisö saadaan mukaan osaksi paikallista turvallisuustyötä. Järjestöjen rooli turvallisuustyössä voidaan karkeasti jakaa kolmeen: järjestöt tuottavat asiantuntijapalveluita, tukevat resurssiensa avulla viranomaisia onnettomuus- ja häiriötilanteissa sekä koordinoivat kansalaisten osallistumisen yhteiskunnan turvallisuustyöhön. Tämä näkyy myös lainsäädännössä sekä keskeisissä strategioissa ja politiikkaohjelmissa.

Järjestöjen vahvuutena ovat erityisesti matalan kynnyksen palvelut. Järjestöihin voi olla helpompi ottaa yhteyttä kuin viranomaisiin. Osa järjestöistä tuottaa kunnan viranomaisten tueksi vapaaeh-

toistoimintaan perustuvia hälytysryhmiä esimerkiksi psykososiaalisen tuen tai ensihuollon tehtäviin. Vapaaehtoistoimintaan perustuvat palokunnat turvallisuusalan moniosaajineen osallistuvat noin puoleen pelastustoimen tehtävistä. Ilman tietoa järjestöjen työstä, resursseista ja sen tuloksista, kokonaiskuva paikallisesta turvallisuudesta ja turvallisuuspalveluista jää vajaaksi.

Järjestöjen lisäksi kylä- ja kaupunginosayhdistysten kaltaiset yhteisöt kannattaa ottaa mukaan

turvallisuussuunnitteluun. Kylän turvallisuussuunnitelman integroiminen osaksi kunnan turvallisuussuunnitelmaa osallistaa ja sitouttaa sekä kunnan päättäjät ja viranomaiset että paikalliset asukkaat yhteisiin turvallisuustavoitteisiin sekä edistää lähidemokratiaa.

Järjestöjen ja yhteisöjen lisäksi asukkaat tulee ottaa mukaan paikalliseen turvallisuustyöhön ja sen kehittämiseen. Tähän on kaksi keskeistä syytä. Ensinnäkin osallisuutta edistämällä kaupunkilaisten tieto omaan ja ympäristön turvallisuuteen liittyvistä asioista lisääntyy ja heidän mahdollisuutensa parantaa omaa ja läheistensä turvallisuutta paranevat. Toiseksi asukkaita kuulemalla viranomaisten tieto alueen turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista seikoista lisääntyy. Näiden lisäksi voi löytyä aivan uusia näkökohtia ja innovaatioita.

Kunnalla täytyy olla valmiuksia ottaa järjestöjä mukaan turvallisuustyöhön. Jos viranomaisille ei ole selvää näkemystä järjestöistä, joiden tulisi osallistua paikalliseen turvallisuussuunnitteluun, kannattaa järjestää avoin tilaisuus, johon kaikki asiasta kiinnostuneet järjestöt ovat tervetulleita. Vaikka yhteistyöhön osallistuvien määrä olisi aluksi hyvinkin suuri, eri järjestöt löytävät varsin usein itselleen sopivan tavan osallistua paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Tämä voi vaihdella kuulluksi tulemisen, työryhmätyöskentelyn ja palveluiden tuottamisen välillä riippuen järjestön perustehtävistä, resursseista ja tavoitteista.

Kunnalle: *Kartoittakaa alueenne järjestöt. Ottakaa selvää, mitä osaamista, tietoa ja taitoa alueenne järjestöillä on ja miten tämä voitaisiin liittää paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön.*

Järjestöille: *Huolehtikaa, että järjestönne osallistuu paikalliseen turvallisuussuunnitteluun aina, kun se sopii tavoitteisiinne. Pohtikaa, miten osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön edistää järjestönne perustehtävän hoitamista ja mitä kaikkea järjestönne voi antaa turvallisuussuunnitteluun.*

Jokaisen turvallisuussuunnitteluprosessin vaihetta kuvaavan kappaleen lopuksi esitetään taulukko, jonka tarkoituksena on tarjota vinkkejä turvallisuussuunnittelutyöhön. Sen ei siis ole tarkoitus toimia kaiken kattavana tarkistuslistana.

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
TURVALLISUUS-YHTEISTYÖN ORGANISOINTI JA JATKUVUUS	Turvallisuusyhteistyön käynnistymiseen on varattu riittävästi aikaa. Näin varmistetaan mm. keskeisten tahojen osallistuminen ja työn organisointi. Turvallisuustyö on aloitettu ja turvallisuussuunnitelma on päätetty tuottaa.	Turvallisuustyöllä on yhteisesti muotoiltu ja sovittu toiminta-ajatus siitä mitä varten ryhmä on perustettu. Kaikki turvallisuustyöhön osallistujat ovat tietoisia työn tavoitteista. On selvitetty tarve tehdä kunnan rajat ylittävää yhteistyötä tietyissä turvallisuuteen liittyvissä asioissa.	Työjärjestelyissä on joustavuutta, jotta kaikki voivat antaa parhaan mahdollisen panoksensa työlle. Turvallisuuskulttuurin kehittäminen on pitkäjänteistä toimintaa, jolla pyritään jatkuvaan muutokseen.
OSALLISTUVAT ORGANISAATIOT	Osallistuvien organisaatioiden roolit suhteessa turvallisuussuunnittelun tavoitteisiin ymmärretään yhteistyössä yleisesti. Organisaatioita on valittu edustamaan henkilöt, joilla on myös aikaa osallistua turvallisuussuunnittelutyöhön.	Kaikki keskeisiksi katsotut tahot osallistuvat turvallisuussuunnitteluun. Osallistuvien organisaatioiden roolit, ydintoiminnat, kapasiteetit sekä rajoitukset tiedetään On luotu yhteyksiä elinkeinoelämään, järjestöihin ja seurakuntiin, jotta voidaan selvittää yhteisiä tavoitteita ja mahdollisuuksia. On järjestetty järjestötapaamisia, johon alueen kansalaisjärjestöjen edustajat ovat voineet osallistua.	Talousasiantuntijat osallistuvat työhön. Osallistuvilla tahoilla on oman johtonsa tuki turvallisuussuunnitteluun osallistumiselle.
JOHTO JA PÄÄTÖKSENTEKO	Turvallisuussuunnittelun johto on selkeästi järjestetty ja siitä on yhdessä sovittu. Yksittäisen tahon ei anneta dominoida yhteistyötä vaan kaikki saavat äänensä kuuluviin.	Turvallisuussuunnittelun johto koetaan kannustavaksi. Eroavaisuudet osallistuvien tahojen työkulttuureissa otetaan huomioon.	Työhön osallistuu henkilöitä, joilla on valta tehdä päätöksiä edustamiensa organisaatioiden nimissä. Ryhmässä vallitsee ilmapiiri, jossa voidaan keskustella vaikeistakin asioista.
TIETOJEN KÄSITTELY/ TIEDONJAKO	Kaikilla päätöksentekoon osallistuvilla on käytössään riittävät tiedot.	On sovittu mahdollisen arkaluonteisen tiedon käsittelytavoista ja tiedonvälityksestä.	

3.2 Nykytilan analyysi

Turvallisuussuunnitelmassa vahvistetaan yhteisesti sovitut toimenpiteet, joilla vaikutetaan paikallistasolla tärkeimpiin turvallisuusongelmiin. Paikallisen turvallisuustilanteen ja toimintaympäristön analyysi ovat osoittautuneet yhteistyön jäsentämisen ja turvallisuustyön onnistumisen kannalta työn tärkeimmäksi vaiheeksi.

Turvallisuussuunnittelun tämän vaiheen tarkoituksena on tuottaa kunnan strategiseen suunnitteluun kokonaiskuva jo tehtävästä työstä (ml. strategiat, suunnitelmat, hankkeet) sekä tietoa kuntalaisten turvallisuuden kannalta merkittävistä, toteutuneista ja ennakoitavissa olevista ilmiöistä ja muutoksista. Kerätyn tiedon perusteella valmistellaan strategiset linjaukset ja toimenpiteet. Epäonnistumiset työn tässä vaiheessa vaikuttavat jatkotyöhön merkittävästi. Turvallisuustilanteen analyysissä tulee tunnistaa tärkeimmät turvallisuusongelmat sekä ilmiöt ja trendit, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti turvallisuuden kehittymiseen. Näihin tunnistettuihin ilmiöihin suunnatut toimenpiteet muodostavat laadittavan turvallisuussuunnitelman keskeisen sisällön.

Turvallisuustilanteen analyysi perustuu tilasto- ja muuhun saatavilla olevaan tietoon. Kunnan sekä poliisi- ja pelastustoimen tilastoja on saatavilla ja niitä käytetään muun muassa sähköisen hyvinvointikertomuksen laadinnassa. Muina tietolähteinä voidaan käyttää esimerkiksi järjestöillä olevaa tietoa sekä asukkaille suunnattuja kyselyjä. Myös tutkimuslaitoksilla ja yliopistoilla voi olla käyttökelpoista alueellisesti kerättyä tietoa. Vertailuja on hyvä tehdä myös seudullisesti.

Turvallisuusongelmat eivät välttämättä esiinny tasaisesti kunnan alueella vaan usein ne saattavat keskittyä hyvin rajatulle alueelle. Turvallisuusongelmien ilmeneminen ja määrä vaihtelee myös eri vuorokauden aikoina, viikonpäivinä ja vuodenaikoina. Turvallisuustilanteen analyysillä saadaan poikkihallinnollista tietoa siitä, missä ja milloin paikallisesti havaitut vaarat tai turvallisuusongelmat esiintyvät ja miten vakavia ne ovat. Arvioinnin avulla voidaan nähdä, mitkä toimijat on saatava mukaan turvallisuusyhteistyöhön tulosten ja vaikuttavuuden aikaansaamiseksi. Hyvin laadittu nykytilan raportti muodostaa myös pohjan työn seurannalle ja arvioinnille.

Hiljaisen tiedon kerääminen

Asukkailla on paljon sellaista turvallisuustietoa, joka ei tule viranomaisten tietoon lainkaan. Asukkaiden tieto voi olla myös niin sanottuja hiljaisia signaaleja jostakin tulevasta muutoksesta. Asukkaita kuulemalla viranomaisten mahdollisuudet reagoida ennakoivasti turvallisuutta vaarantaviin asioihin lisääntyvät. Keinoja kansalaisten osallistamisesta turvallisuussuunnitteluun ovat mm.:

- yhteistyöfoorumit ja seminaarit
- asukastilaisuudet
- tulevaisuuspajat
- matalan kynnyksen tapaamis- ja kahvitilaisuudet
- kansalaisraadit
- turvallisuuskävelyt
- sosiaalinen media
- turvallisuuskyselyt

Menetelmiä / käsitteitä

Toimintaympäristöanalyysi
Toimintaympäristöanalyysissä kuvataan toimintaympäristön tekijät ja muutokset, jotka liittyvät turvallisuuteen. Näitä ovat mm. väestön ikääntyminen, talousnäkymät jne.

Turvallisuuskysely
Asukkaille suunnatut turvallisuuskyselyt ovat merkittävä osa kunnan turvallisuuden nykytilan arviointia ja toimintaympäristön tarkastelua. Kyselyn avulla voidaan täydentää ja tarkentaa viranomaistietoja ja toimien kohdentamista esimerkiksi alueellisesti. Rikoksentorjuntaneuvosto on laatinut kuntien käyttöön mallin turvallisuuskyselystä. www.rikoksentorjunta.fi.

Turvallisuuskävelyt
Turvallisuuskävely on tapa saada viranomaiset ja asukkaat sekä muut keskeiset toimijat tapaamaan toisensa ja keskustelemaan yhdessä, mitkä paikat alueella tuntuvat turvattomilta tai tiedetään vaarallisiksi. Yhdessä mietitään, kuinka niistä voitaisiin tehdä turvallisempia ja viihtyisämpiä. Menetelmä on käytössä eri puolilla Suomea. Aiheesta on saatavilla yksityiskohtainen opas osoitteesta www.rikoksentorjunta.fi.

Ongelmakeskittymät (Hot Spots)
Menetelmän tarkoituksena on toimia moniammatillisen yhteistyön työvälineenä, jolla kootaan tietoa viranomaisten lisäksi myös asukkailta ja paikallistetaan yhteiselle karttapohjalle mahdollisimman täsmällisesti kohteet, joille on kasaantunut turvallisuusongelmia, kuten rikoksia, häiriöitä ja onnettomuuksia ja niiden taustalla olevia syitä.

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
TOIMINTAYMPÄRISTÖANALYYSI	Toimintaympäristöanalyysin laadintaan ovat ottaneet aktiivisesti osaa kaikki keskeiset viranomaiset. Turvallisuutta koskevaa toimintaympäristöä on tarkasteltu yleisesti kunnan tasolla. Syitä toimintaympäristön muutoksiin on pohdittu.	Toimintaympäristöanalyysin laadintaan ovat osallistuneet viranomaisten lisäksi järjestöt ja elinkeinoelämän edustajat. Turvallisuutta koskevaa toimintaympäristöä on analysoitu syvällisesti seutukuntatasolla.	Toimintaympäristöanalyysi painottuu tulevaisuuteen varautuen sen muutoksiin.
TURVALLISUUSTILANTEEN ANALYYSI	Analyysi perustuu viranomaistilastoihin. Sähköisen hyvinvointikertomuksen turvallisuutta kuvaavat indikaattorit on otettu huomioon analyysissä. Alueella tehtävä turvallisuustyö on kartoitettu (strategiat, hankkeet jne.). Turvallisuustyötä tekevät toimijat on kartoitettu.	Analyysissä on hyödynnetty myös järjestöjen tilastoja. On toteutettu asukaskysely tai muuten konsultoitu asukkaita. Tietoja on kerätty alueellisesti kunnan sisällä, jotta toimia voidaan kohdentaa alueellisesti.	On tarkasteltu trendejä ja arvioitu tulevaa kehitystä. Turvallisuustilanteen kehityksen seuranta on jatkuva prosessi. Vaikeasti tavoiteltavia asukasryhmiä, kuten etnisiä vähemmistöjä ja nuoria tai lapsia on konsultoitu.
TOIMINTAYMPÄRISTÖN JA TURVALLISUUS-TILANTEEN TIETOJEN ANALYSOINTI	Turvallisuuteen liittyvät ilmiöt on listattu ja niiden vaikutusta on kuvattu yleisesti.	Eri ilmiöiden vaikuttavuutta on kuvattu yksityiskohtaisesti, eli miten vakavia turvallisuusriskejä ne muodostavat. On kuvattu miten kunta pystyy toiminnallaan vaikuttamaan ilmenneisiin turvallisuusongelmiin.	Alueen ongelmakeskittymät (hotspots) on kartoitettu teemoittain Ennakoiva työ: on kerätty tietoa hiljaisista signaaleista ja orastavista trendeistä.
NYKYTILAN RAPORTTI	On laadittu nykytilan raportti.	Kunnan viranomaiset ovat saaneet kommentoida nykytilan raporttia. Järjestöjen, seurakunnan ja elinkeinoelämän edustajat ovat saaneet vaikuttaa ja kommentoida nykytilan raporttia	Asukkailla on ollut mahdollisuus vaikuttaa ja kommentoida nykytilan raporttia.

3.3 Turvallisuustyön kohteiden valinta

Tuloksellisen turvallisuussuunnittelun kannalta on tärkeää, että tehtävä työ pystytään selkeästi kohdentamaan muutamaan paikallisesti tärkeimmiksi määriteltyyn kohteeseen ja ongelmaan. Turvallisuussuunnittelun tavoitteiden tulisi perustua kerättyyn tilastolliseen perustietoon ja asiantuntijoiden sekä asukkaiden konsultaatioon, mitä käsiteltiin edellisessä kappaleessa.

Turvallisuussuunnitelman suhde muihin olemassa oleviin kunnan strategioihin ja ohjausasiakirjoihin on selvitettävä ja mahdolliset ongelmakohdat ratkaistava. Turvallisuussuunnitelmassa on tarkoituksenmukaista keskittyä toteutettavissa olevaan määrään, mutta merkittävästi turvallisuuteen vaikuttaviin tavoitteisiin. Tavoitteissa on syytä korostaa tuloksia.

Tässä on tärkeää huomioida myös paikalliset odotukset. Viranomaisten lisäksi paikallisil-

le asukkaille, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen edustajille tulisi antaa mahdollisuus esittää näkemyksiä ja antaa palautetta nykytilan raportissa esitettyihin johtopäätöksiin. Tämä lisää paikallistasolla sitoutumista toimenpiteisiin ja tietämystä alueen turvallisuuteen vaikuttavista seikoista. Vuoropuhelu asukkaiden kanssa alueen turvallisuudesta edistää ihmisten omaa vastuunottoa turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma ja siihen sisältyvät toimenpide-ehdotukset on hyvä huomioida turvallisuussuunnitelman valmistelussa.

Mitä tehdään jo?
Mitä on tarpeen vielä tehdä?
Mitä on mahdollista tehdä?
Mitä voitaisiin tehdä toisin?

Hyvät käytännöt: Vaihtoehtoisten menetelmien listaa voidaan lyhentää tarkastelemalla, mitkä menetelmät ovat osoittautuneet toimiviksi ja selvittämällä, millä niistä todennäköisimmin on suotuisa vaikutus. Hyviä käytäntöjä on listattu mm. turvallisuussuunnittelun verkkosivuille *www.turvallisuussuunnittelu.fi.* Näitä hyviä käytäntöjä on kerätty erityisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman yhteydessä. On myös hyödyllistä selvittää ulkomailla kokeiltuja hyviä käytäntöjä. Esimerkiksi eurooppalaisia hyviä rikoksentorjuntakäytäntöjä löytyy Euroopan rikoksentorjuntaverkoston verkkosivuilta *www.eucpn.org.*

Riskikartoitus: Toimintaympäristöstä huomioitavat keskeiset tekijät ovat perinteisesti staattisia tai helposti ennakoitavia muutoksia, joita voidaan arvioida tilastollisin menetelmin. Riskikartoituksen avulla voidaan syventää toimintaympäristöanalyysiä, sillä riskikartoitus tarjoaa mahdollisuuden syventyä niihin arjen muutoksiin, jotka suoraan koskettavat kansalaisia. Riskikartoitus tarjoaa myös mahdollisuuden havaita muutosvoimia ja niin sanottuja hiljaisia signaaleja senkin takia, että riskikartoitus pureutuu syvemmin ongelmien ytimiin niiden arkipäiväisessä muodossa. Poikkihallinnollisen riskienarvioinnin hyödyntäminen toimintaympäristön analyysissä edistää myös poikkihallinnollista priorisointia.

Riskin merkitys = todennäköisyys x seurausten vakavuus.

Turvallisuustyön kohteiden valinta

VAIHE 1: Mitkä ovat tärkeimmät turvallisuustyön kohteet?

- Selvitä miten vakavat vaikutukset kyseisellä turvallisuusongelmalla on.
- Selvitä miten usein turvallisuusongelmaa esiintyy?
- Ota paikalliset odotukset huomioon
- Hyvät käytännöt: Onko tiedossa tehokkaita keinoja, joilla voidaan vähentää turvallisuusongelman vaikutusta tai esiintymistiheyttä?

↓

VAIHE 2: Mitä on mahdollista tehdä?

- Selvitä millaisia taloudellisia resursseja tai erityisosaamista tarvitaan ja ovatko ne saatavilla?
- Arvioi onko resurssienkäyttö perusteltua odotettuihin tuloksiin nähden?
- Tunnista toteutukseen liittyvät riskit

↓

VAIHE 3: Täydentävätkö toimenpiteet toisiaan?

- Jos mahdollista, valitse toisiaan täydentäviä vaihtoehtoja → kumulatiivinen vaikutus.
- Valitse vaihtoehtoja, jotka tarjoavat lyhyen ja pitkän aikavälin ratkaisuja havaittuihin ongelmiin.
- Varmista, että valitut vaihtoehdot kohdistuvat ongelman eri näkökohtiin ja sisältävät erilaisia lähestymistapoja.

Esimerkki: Ikääntyneiden vakavat liukastumiset

- *Sairaalahoitoa vaativia liukastumisia on runsaasti*
- *Asukkaiden turvallisuuskyselyssä kaatumiset ja liukastumiset nousivat esille. Kaatumisista aiheutuu merkittävää haittaa ikääntyneille*
- *Hyviä käytäntöjä: ilmainen kenkien nastoitus tai liukuesteiden jakaminen ikääntyneille*

- *Mitkä olisivat kenkien nastoituksen tai liukuesteiden kustannukset? Onko siihen varoja?*
- *Paljonko kunnalle aiheutuu kuluja ikääntyneiden murtumista ja muista kaatumisesta aiheutuneista vammoista?*

- *Vaaralliset paikat ovat tiedossa viranomaistietojen ja asukastietojen perusteella.*
- *Esteettömyyteen kiinnitetään huomiota yhdyskuntasuunnittelussa*
- *Hiekoitusta ja kunnossapitoa lisätään ongelmakeskittymissä (hotspot -ajattelu)*
- *Ikääntyneille tarjotaan ilmaista kenkien nastoitusta/liukuesteitä*

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
TURVALLISUUSTYÖN KOHTEET	Turvallisuustyön kohteet on valittu vain asiantuntijoiden mielipiteen perusteella. Tavoitteet on määritelty, mutta ne eivät ole kaikille selviä. Tärkeimmät turvallisuustyön kohteet on kartoitettu. Tavoitteet näyttävät realistisilta mutta niiden toteutukseen liittyviä resursseja ja riskejä ei ole tarkkaan selvitetty.	Turvallisuustyön tavoitteet perustuvat käytettävissä olevan tilastollisen aineiston analyysiin sekä asiantuntijoiden tietoon alueen turvallisuusongelmista. Tärkeimmät turvallisuustyön kohteet on priorisoitu.	Tärkeimmät turvallisuustyön kohteet on analysoitu syvällisesti ja valintojen perusteeksi on osoitettavissa tutkimustuloksia. Tunnistetaan turvallisuusongelmien syntyyn ja pysyvyyteen vaikuttavat tekijät.
TOIMINTAMALLIT JA TOIMENPITEET	On tutustuttu turvallisuussuunnittelun hyviin käytäntöihin ja katsottu löytyykö kokeilemisen arvoisia malleja. On kartoitettu mitä tehdään jo priorisoitujen turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi.	Toteutettavaksi valittua hyvää käytäntöä on kokeiltu muualla Suomessa menestyksekkäästi. On tunnistettu jo tehtävien turvallisuustoimien vahvuudet ja rajoitukset. On pohdittu yhdessä mitä vaihtoehtoisia keinoja voitaisiin ottaa käyttöön vanhojen keinojen rinnalle tai korvaamaan niitä.	Toimenpiteiden todennäköiset vaikutukset ja mahdolliset ei-toivotut vaikutukset on selvitetty
PÄÄTÖKSENTEKO	Päätöksiä tehdään, mutta kaikki mukana olevat tahot eivät mielestään saa osallistua tasavertaisesti päätöksentekoon.	Yhteistyössä tapahtuva päätöksenteko on selkeä ja kaikille tiedossa.	

3.4 Turvallisuussuunnitelman laadinta

Sen lisäksi, että turvallisuussuunnitelmassa vahvistetaan käynnistettävät uudet toimenpiteet, sen avulla koordinoidaan jo olemassa olevia toimintamalleja, hankkeita, suunnitelmia ja ohjelmia. Näin muodostuu kokonaiskuva toiminnasta turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi alueella. Tämä lisää turvallisuustyön hallittavuutta, vähentää päällekkäisyyksiä, varmistaa tiedonkulun sekä antaa mahdollisuuden seurata turvallisuustyötä laajemmin.

Turvallisuussuunnitelma pohjautuu analyysi- ja arviointivaiheissa kerättyyn ja analysoituun tietoon. Turvallisuussuunnitelman kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi ja joihin pystytään vaikuttamaan tehokkaasti.

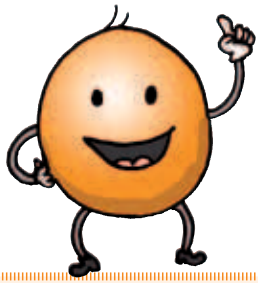

Turvallisuussuunnitelman tulisi…

- Pohjautua nykytilan analyysiin ja sen arviointiin
- Sisältää hallittava määrä prioriteetteja
- Sisältää mittarit seurantaa ja arviointi varten
- Ottaa huomioon muut jo olemassa olevat paikalliset suunnitelmat, hankkeet ja toimintamallit
- Ottaa huomioon laajamittaisemmat yhteiskunnalliset tavoitteet, kuten hallitusohjelman ja sisäisen turvallisuuden ohjelman
- Tuoda esiin lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet
- Sisältää temaattisia aiheita (esim. väkivalta) ja prosesseja koskevia aiheita (esim. tiedotus).

Vaikka suurimmat tulokset turvallisuustyöllä saatetaan nähdä vasta vuosien kuluttua, myös lyhyen aikavälin hankkeet ovat tärkeitä. Lyhytkestoisilla, helposti toteutettavilla ja kustannuksiltaan pienillä hankkeilla on tärkeä rooli. Niissä onnistuminen motivoi turvallisuustyöhön osallistuvia ja antaa turvallisuustyölle positiivista julkisuutta.

Turvallisuussuunnitelmaan on hyvä ottaa realistisesti toteutettavissa oleva määrä painopistealueita. Näitä ovat esimerkiksi tapaturmien ehkäisy, väkivallan vähentäminen ja liikenneturvallisuus. Painopistealue puolestaan voi koostua useista alateemoista, kuten väkivallan ehkäisyn kohdalla katuväkivallasta sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallasta.

Painopistealueiden yhteydessä turvallisuussuunnitelmasta tulisikin ilmetä esimerkiksi:

- Painopistealueen yleiset tavoitteet ja mahdollisten alateemojen tarkemmat tavoitteet
- Painopisteen alaiset toimenpiteet ja miten ne toteutetaan
- Mitä vaikutuksia painopistealueen alaisilla toimenpiteillä odotetaan olevan alueella ja miten niitä seurataan ja mitataan
- Vastuutahot ja mahdolliset vastuuhenkilöt
- Toimenpiteiden vaativat resurssit ja onko kyseessä määräaikainen resurssin tarve vai jatkuva
- Toimenpiteiden aikataulut

Esimerkki turvallisuussuunnitelma –asiakirjan rakenteesta löytyy liitteestä 2.

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
SUUNNITELMAN LAADINTA	Turvallisuussuunnitelma on laadittu, mutta se koetaan ainakin osittain ylimääräiseksi työksi Turvallisuussuunnitelma valmistellaan pienen ydinryhmän sisällä On huomioitu alueella jo tehtävä turvallisuustyö Toimenpiteet on kirjattu turvallisuussuunnitelmaan yksityiskohtaisesti ja selkeästi	Turvallisuussuunnitteluun osallistumisen tuomat hyödyt ovat kaikkien tiedossa Paikalliset tarpeet määrittävät työn kohteet Turvallisuustyöllä on koko ryhmän hyväksymä selkeä visio Toimenpiteet on sovitettu yhteen jo tehtävän työn kanssa Yksityiskohtainen suunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi	Turvallisuustyön tavoitteet ovat samansuuntaiset kunkin turvallisuustyöhön osallistuvan tahon omien tavoitteiden kanssa Laadinnassa on oltu luovia ja kokeiltu rohkeasti uutta Turvallisuussuunnitelma on joustava ja reagoi muutoksiin
TOTEUTETTAVUUS	Toimenpiteille asetetut tavoitteet ovat realistiset = toteutettavissa Toimenpiteillä on aikataulu (alkaa–päättyy) On otettu huomioon mitä paikkakunnalla on aikaisemmin saavutettu yksin tai yhteistyössä Käytettävissä olevat resurssit on selvitetty	Osa toimenpiteistä on liitetty osaksi mukana olevien tahojen normaalia toimintaa Menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi on mainittu Toiminnalle on määritelty aikataulutetut välitavoitteet Mukana olevat toimijat ovat sitoutuneita pysymään aikataulussa Kaikille kunnan toimijoille on annettu mahdollisuus osallistua	On tutustuttu toimintaan liittyviin hyviin käytäntöihin Resursoinnissa on varauduttu muutoksiin Asukkaille on annettu mahdollisuuksien mukaan mahdollisuus osallistua toimintaan (myös kyselyt, asukasillat)
VASTUUT	Vain osalle toimenpiteistä nimetty vastuuhenkilöt tai -tahot	Kaikille toimenpiteille on nimetty vastuutaho ja vastuuhenkilö. Myös mukana olevat toimijat on listattu.	Mukana olevien tahojen perinteisiä rooleja on kyseenalaistettu

3.5 Turvallisuussuunnitelman toteutus ja seuranta

Turvallisuussuunnitelman toteutuksen kannalta oleellista on, että turvallisuussuunnitelman päätökset viedään osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia.

Laajassa yhteistyössä valmisteltu turvallisuussuunnitelma luo pohjan laajalle yhteistyölle sen toteutuksessa.

Monien turvallisuutta parantavien toimenpiteiden toteuttamiseen osallistuu useampia eri tahoja. Päävastuu toimenpiteen käynnistämisestä ja toteutuksesta on kuitenkin vain yhdellä taholla, joka on nimennyt myös vastuuhenkilön toimenpiteelle. Tämä tarkoituksena on poistaa mahdollista käynnistämiseen ja toteutukseen liittyvää epäselvyyttä. Vastuuhenkilöllä on myös toimenpiteen koordinaattorina kattava kokonaiskuva toimenpiteen etenemisestä. Toteutuksen sujuvuuden vuoksi on tärkeää, että vastuuhenkilöllä on valta tehdä päätöksiä omassa organisaatiossaan tai vastaavasti oman organisaationsa johdon aktiivinen tuki.

On tärkeää, että toimenpiteiden vaatimat resurssit ovat tiedossa hyvissä ajoin, jotta ne saadaan tarvittaessa mukaan kunnan talousarvioihin, mikäli toimenpide vaatii lisäresursseja. Talousasiat tuleekin ottaa huomioon turvallisuussuunnitelman laadinnassa, toteutuksessa ja sen seurannassa sekä arvioinnissa.
Turvallisuussuunnitteluun osallistuville osapuolille (kunnan viranomaiset, poliisi, pelastustoimi) on asetettu tulostavoitteet kunkin toimialan vahvistetun johtamis- ja ohjausmenettelyn mukaisesti. Osa näistä tulostavoitteista on varhaisen puuttumisen kaltaisia toimintoja, joita yksittäinen viranomainen ei pysty yksin toimeenpanemaan. Tällöin tavoitteen saavuttaminen edellyttää yhteistyötä ja työ tehdään ryhmässä, turvallisuussuunnittelua varten luoduissa rakenteissa.

Toimenpiteiden seuranta

Onnistuneen seurannan kannalta on tärkeää, että jo turvallisuussuunnitelman laadintavaiheessa on määritelty toimenpiteille yksityiskohtaiset ja selkeät tavoitteet, toteuttamissuunnitelma aikatauluineen sekä mittarit työssä onnistumiselle. Tavoitteiden täyttymisen seurannan mahdollistaa ajankohtaisen tilastotiedon

saatavuus. Päävastuu seurannasta on toimenpiteen vastuutaholla, mutta turvallisuussuunnittelun alaisten toimenpiteiden etenemisestä on hyvä tarkastella turvallisuussuunnittelun ohjausryhmässä. Usein onkin perusteltua asettaa toiminnalle välitavoitteita. Seurannan avulla toimenpidettä koskevaa suunnitelmaa voidaan hienosäätää tai mahdollisiin ongelmiin voidaan puuttua ajoissa. Seuranta saattaa myös tuoda ilmi toiminnan seurauksena syntyneitä odottamattomia sivuvaikutuksia. Nämä voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Turvallisuussuunnittelusta olisi hyvä tuottaa vuosittain seurantaraportti. Näin tieto toimenpiteiden etenemisestä ja tuloksista saavuttaa kunnan virkamiesten ja päättäjien ohella myös kunnan asukkaat.

Viestintä

Viestintä on turvallisuussuunnittelussa keskeisessä asemassa. Työn alkuvaiheessa on hyvä harkita, laaditaanko viestintäsuunnitelma osaksi turvallisuussuunnittelua. Ulkoinen ja sisäinen viestintä on hoidettava työn kaikissa vaiheissa. Turvallisuussuunnittelusta ja sen tuloksista tulee tiedottaa työhön osallistuville, päättäjille ja asukkaille. Turvallisuussuunnittelusta ja siihen osallistuvista tahoista tiedottaminen asukkaille lisää luottamusta, avoimuutta ja yhteisvastuullisuutta.

Viestintä on tärkeä keino luoda vuorovaikutusta alueen asukkaiden kanssa. Kunnan asukkailla on oikeus tietää, miten yhteisiä asioita hoidetaan, sekä osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Aktiivinen, aikaisessa vaiheessa tapahtuva tiedottaminen ja vuorovaikutus luovat asukkaille edellytyksiä vaikuttaa yhteisiin asioihin ja toimia kunnan jäsenenä.
Viestintää suunniteltaessa on hyvä käyttää monia kanavia yhtä aikaa ja rinnakkain. Paikalliset mediat, sanomalehdet ja radio julkaisevat tiedotteita ja tekevät artikkeleita silloin, kun turvallisuussuunnittelussa on jotain uutta ja asukkaiden kannalta mielenkiintoista kerrottavaa. Esimerkiksi turvallisuuskyselyjen tulokset voivat olla paikallisen median näkökulmasta kiinnostavaa aineistoa. Ongelma ja siihen tarjolla oleva vastaus samassa tiedotteessa on turvallisuussuunnittelun kannalta paras vaihtoehto.

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
TOTEUTUS	Turvallisuussuunnitelma toteutetaan, mutta osa toimijoista kokee sen ylimääräiseksi työksi On otettu huomioon alueella jo tehtävä turvallisuustyö (strategiat, ohjelmat, hankkeet). Jokaiselle toimenpiteellä on nimetty vastuutaho ja vastuuhenkilö.	Turvallisuussuunnitelman päätökset on saatu osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia Työllä on edustettujen tahojen johdon tuki tai mukana olevilla on valta tehdä päätöksiä. Toimenpiteet on sovitettu yhteen jo tehtävän työn kanssa. Työ on jaettu vaiheisiin. Asiantuntijuuden kehitystä tuetaan.	Turvallisuustyön tavoitteet ovat samansuuntaiset kunkin turvallisuustyöhön osallistuvan toimijan omien tavoitteiden kanssa. Turvallisuustyöhön osallistujat tuntevat pystyvänsä vaikuttamaan toimintaan ja ryhmässä on hyvä yhteistyön ilmapiiri. Toteutuksessa on oltu luovia ja kokeiltu uutta. Toteutuksessa ollaan joustavia ja reagoidaan muutoksiin.
VIESTINTÄ	Viestintä on pääasiassa ryhmän sisäistä viestintää. Ulkoista viestintää on sattumanvaraisesti.	On laadittu viestintäsuunnitelma, jossa on sovittu myös turvallisuustyön tiedotuksesta Sisäinen viestintä on aktiivista ja ajan tasalla Asukkaille viestitään turvallisuustyön painopisteistä ja kärkihankkeista sekä niiden etenemisestä esimerkiksi kunnan tai kaupungin nettisivuilla ja paikallisissa tiedotusvälineissä	On nimetty viestintävastaava.
SEURANTA	Tavoitteet on määritelty yksityiskohtaisesti ja selkeästi, joten niiden toteutuminen on mahdollista raportoida tarkasti. Seurattavasta toiminnasta on saatavilla tarkkaa ja ajankohtaista tilastotietoa. Seurannan toteutuksesta on sovittu ja siitä on laadittu suunnitelma. Vain muutamaa tärkeimmiksi katsottuja hankkeita seurataan yksityiskohtaisesti.	On laadittu yksityiskohtainen toteuttamissuunnitelma, jossa esitetään miten valitut ratkaisut toteutetaan Toimenpiteiden toteutuksella on yksityiskohtainen aikataulu välitavoitteineen ja toteutusta verrataan niille asetettuihin välitavoitteisiin. Turvallisuustyön etenemistä seurataan koko ryhmän voimin tai seurannasta vastaa erillinen seuranta- ja arviointiryhmä.	Seurannan tuloksia käsitellään säännöllisesti ja tarvittaessa toimintasuunnitelmaa muokataan. Seurannassa kiinnitetään huomiota myös odottamattomiin sivuvaikutuksiin. Nämä voivat olla positiivisia tai negatiivisia. Seurannasta laaditaan säännöllisesti raportti (esim. vuosittain).

3.6 Turvallisuus-suunnittelun arviointi

Seurannalla ja erityisesti arvioinnilla toiminta tulee näkyväksi. On hienoa, jos arvioinnin tukemana voidaan esittää omaa toimintaa menestystarinana, mutta vähintään yhtä tärkeää on saada tietää, mikä ei toimi odotetusti. Arviointi tulisi nähdä mahdollisuutena selvittää mikä toimii hyvin ja mitä osa-alueita voidaan parantaa entisestään. Arvioinnilla saadaan selville, kohdentuvatko toimenpiteet oikeisiin kohteisiin ja tarkoitetuilla tavoilla.

Tavoitteiden saavuttamista ja toimenpiteiden tuloksia tulee seurata poikkihallinnollisesti yli sektorirajojen, jotta valittujen toimenpiteiden vaikutuksia voidaan arvioida laajemmin kuin yhden toimijan näkökulmasta. Arviointi voi kohdistua tavoitteisiin, keinoihin, toteutukseen, vaikutuksiin ja/tai kustannuksiin.

Kiire ja rajatut resurssit johtavat usein siihen ettei itse toimenpiteiden toteuttamisen lisäksi aikaa jää kunnon arvioinnin tekemiselle. On kuitenkin useita hyviä syitä miksi turvallisuussuunnittelun alaista toimintaa tulisi arvioida.

- Arvioinnin avulla ymmärretään paremmin, miten hankkeen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet toteutuivat
- Arviointi voi nostaa esille toiminnassa ilmeneviä ongelmia, joihin voidaan vaikuttaa, kun ne on tiedostettu
- Arvioinnin avulla toimintaa on mahdollista hienosäätää ja tehostaa toimintaa sekä saavuttaa parempia tuloksia.
- Arviointi tuo esille hyödyllistä tietoa toiminnan jatkoa ajatellen
- Arvioinnilla voidaan selvittää, ovatko toimintaan suunnatut varat kohdistuneet oikeisiin kohteisiin ja onko niillä saatu aikaan hyötyjä
- Arvioinnin tulokset auttavat myös toisia samojen turvallisuusongelmien parissa työskenteleviä kehittämään omaa toimintaansa (hyvät käytännöt).

Arvioinnin toteuttamista varten on suositeltavaa perustaa erillinen seuranta- ja arviointiryhmä, jonka vastuulla on toimenpiteiden seurannan lisäksi arvioinnin suunnittelu ja toteutus. Ryhmä kannattaa perustaa, vaikka arvioinnin toteutettaisi ulkopuolinen taho, kuten yliopisto.

Arviointisuunnitelma tulisi laatia jo suunnitteluprosessin yhteydessä. Näin siitä saadaan seurannan kanssa kiinteä osa turvallisuussuunnittelua, jolloin

tiedon keruu ja toimenpiteiden tehokkuuden mittaaminen helpottuu.

Tulosten ohella tulee arvioida myös itse toimintaa, yhteistyön rakenteita ja organisointia. Näin voidaan arvioida, onko yhteistyö tuloksellista, kohdentuuko työ oikeisiin kohteisiin ja tekevätkö yhteistyön osapuolet kokonaisuuden kannalta olennaisia tehtäviä. Tällä tarkoitetaan prosessin arviointia. Säännöllisellä ja avoimella arvioinnilla voidaan poistaa ennakoivasti yhteistyön esteitä ja varmistaa tuloksellinen toiminta. Tulokset ovat tärkeä motivaatiotekijä – sellaiseen yhteistyöhön osallistutaan, jolla saavutetaan tuloksia.

Toimien vaikuttavuutta ei voida arvioida ilman yksityiskohtaista kuvaa lähtötilanteesta ja muista hankkeen aikana kyseiseen turvallisuusongelmaan vaikuttavista tekijöistä.

Esimerkiksi rikoksentorjuntahankkeen arvioinnissa ei keskitytä pelkästään tarkastelemaan sitä, mitä poliisin tietoon tulleen rikollisuuden määrälle on tapahtunut tai pohdita siihen johtaneita syitä. Huomiota kiinnitetään myös siihen, miten toimenpiteet ovat kohdentuneet kohderyhmiin, mitä vaikutuksia niillä on ollut sidosryhmien ja yhteistyötahojen toimintaan sekä miten toiminta on organisoitu ja resursoitu suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Prosessiarvioinnissa *keskitytään arvioimaan tapaa, jolla turvallisuussuunnittelun tavoitteita pyritään saavuttamaan. Arviointitiedon pohjalta toimintaa voidaan tarvittaessa korjata sen ollessa vielä käynnissä. Käytännössä prosessiarviointi vastaakin usein kehittämisarviointia. Tieto siitä, millaisen toiminnan kautta tulokset ja vaikutukset ovat syntyneet, palvelee myös vaikutusten arviointia.*

Vaikuttavuuden arvioinnissa *tutkitaan, miten hyvin toiminnalla saavutettiin ne tulokset, joita sillä haluttiin saada aikaan. Samalla arvioidaan, miten toiminnan ulkopuoliset tekijät ovat vaikuttaneet lopputulokseen. Vaikuttavuutta voidaan arvioida kokeellisesti. Kokeellisessa arvioinnissa käytetään tutkimusasetelmaa, jossa koeryhmälle tuotetaan jokin interventio ja kontrolliryhmälle ei.*

	VAHVUUDET	HEIKKOUDET
Sisäinen arviointi Arvioinnin toteuttavat turvallisuussuunnittelusta vastaavat toimijat	• Auttaa mukana olevia organisaatioita oppimaan enemmän toiminnastaan • Helpompi pääsy käsiksi tarvittaviin tietoihin sekä tavoitetaan helpommin työssä mukana olevat henkilöt • Kattavammat tiedot arvioinnin kohteena olevista toimista • Ulkopuolista arviointia edullisempi toteuttaa	• Mahdolliset puutteet arvioinnin vaatimassa asiantuntijuudessa • Arviointi ei välttämättä ole yhtä objektiivinen kuin ulkopuolisen tekemä
Ulkoinen arviointi Arvioinnin toteuttavat ulkopuoliset asiantuntijat	• Kokeneet asiantuntijat toteuttavat laadukkaan arvioinnin • Objektiivinen arviointi • Saadaan hyvää näyttöä toimenpiteiden tehokkuudesta	• Vähäisempi ymmärrys arvioinnin kohteena olevasta työstä kuin sisäistä arviointia tekevillä • Kalliimpi toteuttaa kuin sisäinen arviointi

Lisätietoa

Arviointi ja dokumentointi - Paikallisen rikoksentorjunnan ideakirja #4

Tässä kirjasessa annetaan esimerkkejä siitä, miten toimintaa voidaan arvioida sekä yritetään tukea paikallistason toimijoita määrittelemään omat kykynsä arvioida toimintaansa, toisin sanoen voidaanko arviointi hoitaa itse vai tarvitaanko ulkopuolista asiantuntemusta.

www.rikoksentorjunta.fi → Julkaisut → Neuvoston julkaisut → Paikallinen rikoksentorjunta

EUCPN Toolbox 3 Rikoksentorjuntaa koskevien hankkeiden arviointi

Tässä suomenkielisessä oppaassa kuvataan kattavasti ja käytännönläheisesti rikoksentorjuntatyön arviointia. Opasta voidaan soveltaa myös valtaosaan turvallisuussuunnittelun alaisten hankkeiden arvioinneista Oppaaseen kannatta tutustua erityisesti, mikäli arviointi päätetään toteuttaa omin voimin ilman ulkopuolisten asiantuntijoiden apua.

www.eucpn.org → Library → (category) Toolboxes for Practioners/ Policy makers

Tässä kuviossa ei pyritä esittämään mallihanketta vaan esitetään pääpiirteittäin esimerkki hankkeen seurannasta ja arvioinnista. Lähtökohtana on pilottihanke, jonka vaikuttavuudesta ja kustannuksista ei ole tarkkaa tietoa. Yksi tässä esitetyn pilottimallin ominaispiirteitä on, ettei sitä lähdetä toteuttamaan koko kunnan alueella, mutta sen tuloksia voidaan yleistää kunnan muillekin alueille. Näin pilottihankkeen kokonaiskulut pysyvät alhaisempina ja kunnan alueelta saadaan myös

Toteutettavat toimenpiteet

Toimepide 1. *läkkäille tarjotaan ilmainen kenkien nastoitus tai liukuesteet kenkiin*
Toimepide 2. *Ongelmakeskittymissä tehostettaan kunnossapitoa*

Aikataulu
marras-maaliskuu

Seurannan edistäminen
Ikääntyneille jaetaan ilmaiseen kenkien nastoitukseen tai liukuesteeseen oikeuttavat kupongit. Jos ikääntyneiden eri ikäryhmille jaetaan erilaiset kupongit, voidaan vaikuttavuutta tarkastella ikäryhmittäin. Seurataan kuponkien lunastusprosenttia.

Tilastojen luotettavuus
Tarkat tilastot saatavilla sairaalahoitoa vaativista liukastumisista

Esimerkkejä hankkeen tulokseen mahdollisesti vaikuttavia hankkeen ulkopuolisia tekijöitä:
- *Sää (liukkaus)*
- *Valaistuksen tehostaminen ongelmakeskittymissä*
- *Ikääntyneiden kuljetuspalvelut*
- *Ikääntyneiden määrän kasvu*

verrokkialueet, joihin hankkeen tuloksia voidaan verrata. Mikäli pilottihanke osoittautuu tehokkaaksi ja siihen käytetyt resurssit voidaan perustella, voidaan toimintamalli tämän jälkeen ottaa käyttöön koko kunnan alueella. Taloudellisten näkökulmien lisäksi tulee ottaa huomioon myös hankkeen kohderyhmän liukastumisista seuraamien kärsimysten väheneminen.

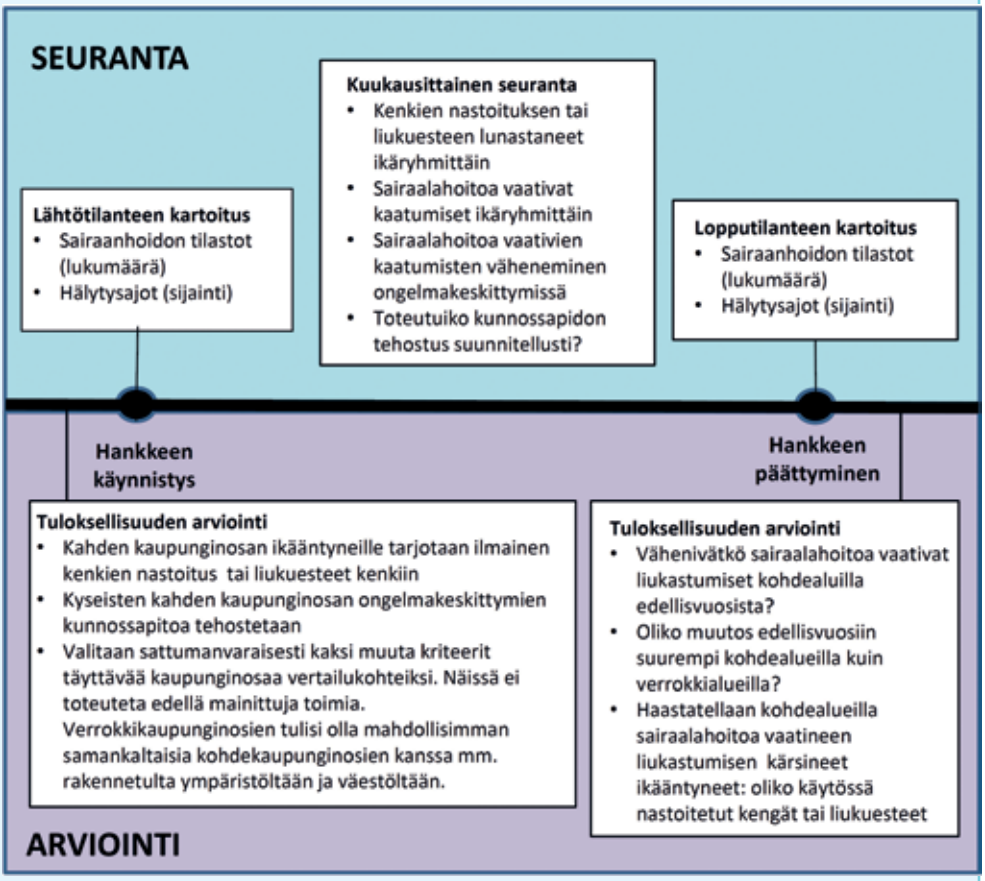

	TYYDYTTÄVÄ	HYVÄ	LISÄARVOA TUOVAT
PROSESSIARVIOINTI	Turvallisuussuunnittelutyössä on käyty avoimesti läpi missä onnistuttiin ja mitä olisi voitu tehdä paremmin On hyödynnetty työkaluja, kuten turvallisuustyön itsearviointityökalua oman toiminnan tarkastelussa (ks. kappale 4: Lisätietoa ja linkkejä)	On selvitetty toimenpiteen toteuttamista edistävät ja hankaloittavat tekijät Toimintaa on lähdetty yhdessä kehittämään prosessiarvioinnin tuloksien pohjalta	On jaettu hyviä käytäntöjä
TULOKSELLISUUDEN ARVIOINTI	Lähtötilanne on kartoitettu (näin nähdään toiminnan tuottama muutos) Asetetut tavoitteet ovat ainakin osittain mitattavia Arviointisuunnitelma on laadittu Toimenpiteitä arvioidaan vertaamalla tilannetta ennen–jälkeen toimenpidettä viranomaistietojen perusteella	On tiedossa, miten hanke tulee todennäköisesti vaikuttamaan kyseiseen turvallisuusongelmaan Viranomaistietojen lisäksi ennen–jälkeen tilannetta arvioidaan myös muilla tietolähteillä, kuten kyselytutkimuksilla tai asiantuntijoiden haastatteluilla Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös hankkeen ulkopuolisiin tekijöihin, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet saavutettuihin tuloksiin Turvallisuustyön etenemistä seurataan koko ryhmän voimin tai seurannasta vastaa erillinen seuranta- ja arviointiryhmä.	Arvioinnin kohderyhmälle tai –alueelle on valittu satunnainen verrokkiryhmä tai –alue, joihin hankkeen tuloksia verrataan

4. Lisätietoa ja linkkejä

Valtakunnallisesti paikallista turvallisuussuunnittelua on edistetty laatimalla erilaisia työkirjoja ja raportteja. Näistä voidaan mainita esimerkkeinä seuraavat (aakkosjärjestyksessä):

Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa (Sisäministeriö 29/2009)
Sisäministeriön julkaisussa Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa (29/2009) annetaan suosituksia etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien ottamiseksi konkreettisemmin osaksi paikallista turvallisuustyötä.

Järjestöt mukaan turvallisuussuunnitteluun – Työkirja (Sisäministeriö 4/2010)
Työkirja on suositus ja apuväline järjestöjen ottamiseksi konkreettisemmin mukaan paikalliseen turvallisuustyöhön. Asiaa tarkastellaan sekä viranomaisten että järjestöjen näkökannalta.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma vuosille 2014-2020
Sosiaali- ja terveysministeriön asettama koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn koordinaatioryhmän laatima ehdotus kansalliseksi koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoite- ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2014–2020. Ohjelma sisältää 92 toimenpidettä, jolle kullekin koordinaatioryhmä on osoittanut vastuutahot.

Lapset ja nuoret mukaan turvallisuussuunnitteluun – Kokemuksia ja malleja Päijät-Hämeestä (Sisäministeriö 7/2010)
Raportissa on esitelty keinoja, joilla lasten ja nuorten näkemykset tulevat osaksi paikallisen turvallisuustyötä.

Onnistumisen iloa – Turvallisuuden hyviä käytäntöjä (Sisäministeriö 34/2010)
Tässä julkaisussa esitetään 63 kaupunkien turvallisuutta edistävää hyvää käytäntöä. Ne kerättiin vuosina 2009 ja 2010 toteutetun Kaupunkien turvallisuusohjelman yhteydessä. Hyviä käytäntöjä ovat toimittaneet kaupungit, poliisilaitokset, pelastuslaitokset ja järjestöt. Kustakin käytännöstä on esitetty perustiedot sekä yhteystiedot, joiden kautta saa tarvittaessa yksityiskohtaisempaa tietoa käytännön toteuttamisesta.

Ota väkivalta huomioon turvallisuussuunnittelussa (Rikoksentorjuntaneuvosto 2009)
Oppaassa esitetään rikoksentorjuntaneuvoston laatima tarkistuslista seikoista, jotka väkivallan vähentämiseksi on turvallisuussuunnittelussa otettava huomioon. Lista on tarkoitettu tueksi ja avuksi suunnitelmia valmisteleville ja niistä päättäville.

Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen (Sisäministeriö 19/2006)
Tässä julkaisussa esitettiin ensimmäinen valtakunnallinen turvallisuussuunnittelun malli ja muita ideoita, jotka edistivät voimakkaasti turvallisuussuunnittelun käyttöönottoa ja sen laatua.

Pelottomat puistot, kodikkaat korttelit – Kaupunkien turvallisuusohjelma (Sisäministeriö 33/2010)
Vuosina 2009 ja 2010 toteutetun Kaupunkien turvallisuusohjelman tavoitteena on parantaa kaupunkien ja kaupunkilaisten turvallisuutta sekä turvallisuuden tunnetta ja pienentää turvallisuusongelmista aiheutuvia kustannuksia. Tavoitteiden saavuttamiseksi ohjelmassa linjattiin neljä yhteistä toimintapolitiikkaa ja kuvattiin eri toimijoiden roolit toimintapolitiikkojen toteuttamisessa. Toimintapolitiikat ovat: turvallisuutta edistävät yhteistyömallit, turvallisen elinympäristön luominen, väkivallan määrän vähentäminen sekä lasten ja nuorten turvallisuuden parantaminen. Lisäksi ohjelmassa esitetään toimia, joilla toimintapolitiikkojen toimeenpanoa voidaan edistää sekä valtakunnallisesti toteutettavia toimenpide-ehdotuksia kaupunkien turvallisuuden parantamiseksi.

Turvallisempi huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma (Sisäministeriö 26/2012)
Sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisältö muodostuu hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti arjen turvallisuuden näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Ohjelmassa on kuvattu arjen turvallisuuden tilanne ja haasteet ja esitetty 64 toimenpidettä. Lisäksi ohjelmassa on esitetty tunnusluvut, joilla seurataan sisäisen turvallisuuden kehitystä.

Turvallisempi kunta - Safe Community -toimintamalli paikallisen turvallisuussuunnittelun tukena (THL 2014).
Oppaassa esitellään Safe Community –toimintamallin lisäksi mm. turvallisuustyön kansallista ohjausta ja toimintaohjelmia, paikallisen turvallisuustyön työvälineitä, turvallisuustyön auditointia ja arviointia sekä työssä

hyödynnettäviä tilastoja. Opas on tarkoitettu kaikille turvallisuuden parissa toimiville, niin suunnittelijoille kuin käytännön turvallisuustyön toteuttajille.

Turvallisuutta harvassa? Tilanneraportti turvallisuudesta harvaan asutuilla alueilla (Sisäministeriö 6/2014).
Raporttiin on koottu tietoa harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilanteesta, turvallisuuspalveluista ja koetusta turvallisuudesta käyttäen lähteinä olemassa olevaa viranomais- ja muuta tietoa. Raportissa esitetään suosituksia, joiden toimeenpanolla turvallisuutta harvaan asutuilla alueilla voidaan lisätä.

Turvallisuustyön itsearviointityökalu (Rikoksentorjuntaneuvosto 2011)
Työkalun tarkoituksena on auttaa paikallisesta turvallisuussuunnittelusta vastuussa olevaa ryhmää tarkastelemaan toimintaansa. Työkalun avulla selvitetään mikä toimii hyvin sekä nostetaan esille kehityskohteita ja –ehdotuksia.

Verkkosivuja

Turvallisuussuunnittelun -verkkosivut (www.turvallisuussuunnittelu.fi)

Sisäisen turvallisuuden ohjelman -verkkosivut (www.intermin.fi/sisainenturvallisuus)

Rikoksentorjuntaneuvoston verkkosivut (www.rikoksentorjunta.fi)

Piste tapaturmille –verkkosivut (www.tapaturmat.fi)

Turvallinen kaupunki –verkkosivut (www.turvallinenkaupunki.fi)

LIITE 1

Esimerkkejä turvallisuussuunnitteluun osallistuvista toimijoista

Tähän listaan on koottu yleisimpiä turvallisuussuunnitteluun osallistuvia tahoja. Oman turvallisuussuunnitteluryhmän kokoonpanoa suunnitellessa tulisi ottaa huomioon oman kunnan erityispiirteet. Tässä listataan esimerkkejä kyseisten toimijoiden rooleista turvallisuussuunnittelussa. Lista ei kata kaikkea heidän toimintaansa.

Asuntotoimi: Asuntopolitiikka

Elinkeinopolitiikka: työpaikat toimeentulon ja hyvinvoinnin edellytyksenä. Liikenne.

Kaupunkisuunnittelu: rakennetun ympäristön suunnittelu ja ylläpito, maankäyttö

Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi: liikuntamahdollisuudet, kirjastot, teatterit, orkesterit hyvinvoinnin lisääjinä.

Nuorisotoimi: nuorisotyö, syrjäytymisen ehkäisy, etsivä nuorisotyö, harrastusmahdollisuudet Tekninen toimi: viihtyisä asuinympäristö, auratut tiet, toimivat liikenneväylät ja -yhteydet, valaistut puistot, viher- ja muiden yleisten alueiden suunnittelu ja ylläpito. Liikenneturvallisuus.

Opetustoimi: turvallinen oppimisympäristö, nuorten kuuleminen turvallisuusasioissa, turvallisuuspedagogiikka, koulun ja kodin yhteistyö.

Sosiaalitoimi: sosiaalipalvelut, vanhuspalvelut, kotouttaminen.

Terveystoimi: terveyspalvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut

Seurakunta: diakoniatyö, kriminaalihuolto, syrjäytymisen ehkäisy, nuorisotyö, vanhustyö, henkisen tuen työ, perhetyö, yhteisöllinen toiminta.

Järjestöt ja asukkaat: viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö on merkittävä mahdollisuus ja toistaiseksi usein liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara, jolla voidaan lisätä ja edistää paikallista turvallisuutta. Esimerkkejä järjestöjen työstä: pelastuspalvelu, rikosuhripäivystys, turvakodit, urheilujärjestöt, valmiustoiminta, ikääntyneiden,

nuorten ja perheiden kanssa tehtävä työ. Asukasyhdistykset: Tietoa paikallisista turvallisuuskysymyksistä, rajapinta asukkaiden ja kunnan turvallisuustyön välillä.

Kauppakamari tai muu yrittäjien edustus: Elinkeinoelämä vauhdittaa taloudellista kasvua ja kehittymistä. Yritykset voivat tarjota ideoita, taitoa ja näköaloja, jotka voivat johtaa uudenlaisiin ja luoviin ratkaisuihin. Yhteistyösuhteiden ja tiedonvaihdon kehittäminen. Esimerkkejä yhteistyökumppaneista: ravintolat ja anniskelupaikat, vakuutusala, yksityinen turva-ala.

Pelastustoimi: onnettomuuksien ennaltaehkäisy, operatiivinen pelastustoiminta, varautuminen ja kaupunkiympäristön turvallisuuteen vaikuttavat valvonta- ja tarkastustehtävät. Pelastuslain mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Poliisi: Poliisille on poliisilaissa asetettu velvoite toimia turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Poliisin tehtäviä ovat esimerkiksi tapahtuneiden rikosten tutkinta, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä ennalta estävä poliisitoiminta. Poliisin ennalta estävän toiminnan tavoitteena on yhteiskunnan turvallisuuden parantaminen ja rikosten torjunta. Poliisi estää rikoksia, järjestyshäiriöitä, onnettomuuksia ja ratkaisee ongelmia yhteistyössä ihmisten, muiden viranomaisten ja keskeisten kumppaneiden kanssa.

Tulli: Tulli on palvelu- ja lainvalvontaorganisaatio, joka suojaa yhteiskuntaa torjumalla terveyteen ja turvallisuuteen sekä taloudellisiin etuihin kohdistuvia uhkia ja huumaus- ja muiden vaarallisten aineiden salakuljetusta sekä talousrikollisuutta.

Rajavartiosto: Rajavartioston toiminnan päämääränä on ylläpitää rajaturvallisuutta toimialueellaan. Tämä toteutetaan vastaamalla rajavalvonnasta ja rajatarkastuksista sekä muista rajavartiolaitoksen lakisääteisistä tehtävistä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajavartiosto voi hoitaa yksittäisiä, kiireellisiä polii sitehtäviä laissa säädetyllä tavalla. Rajavartios-

to voi myös tarvittaessa antaa virka-apua poliisille ja muille viranomaisille. Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen sekä monialainen merellinen lainvalvontaviranomainen. Meripelastukseen sisältyy esimerkiksi merihätään joutuneiden laivojen ja veneiden auttaminen, onnettomuuksien ennaltaehkäisy, kadonneiden etsintä ja sairaankuljetukset meri- ja saaristoalueilta.

LIITE 2

Tämän esimerkin on tarkoitus antaa yleisiä suuntaviivoja turvallisuussuunnittelu-asiakirjan perusrakenteesta niille, joille turvallisuussuunnittelu ei ole entuudestaan tuttu. Tätä esimerkkiä ei tule pitää ohjeistuksena.

1. Johdanto

1.1 Turvallisuussuunnittelusta vastaava organisaatio
1.2 Yhtymäkohdat kunnan muihin suunnitelmiin ja strategioihin
1.3 Turvallisuussuunnitelman rajaus
1.4 Tiivis kuvaus toimintaympäristöstä
1.5 Tiivis kuvaus turvallisuuden nykytilasta

2. Tavoitteet ja painopisteet

Yleisesti tavoitteista perusteluineen

2.1 Teema 1 / painopistealue ja sen alaiset toimenpiteet
2.2 Teema 2 / painopistealue ja sen alaiset toimenpiteet
2.3 Teema 3 / painopistealue ja sen alaiset toimenpiteet
2.4 Teema 4 / painopistealue ja sen alaiset toimenpiteet

3. Toteutus

3.1 Toimenpiteet (yksityiskohtaiset, aikataulut, vastuut)
3.2 Seuranta

4. Arviointi

4.1 Arvioinnin kohteet ja mittarit

TARTUTAAN TOIMEEN!

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

RIKOKSENTORJUNTANEUVOSTO
RÅDET FÖR BROTTSFÖREBYGGANDE